

Vaszary János festészete

Haulisch Lenke monográfiája

Alig-alig találni a magyar művészettörténetben Vaszary Jánosnál szuggesztívebb, nagyobb hatású festőt. A huszadik századi modern magyar művészeti törekvések egyik legkövetkezetesebb propagálója, a korszerű látásmód és kifejezési eszközök igazának virtuóz védelmezője — műveivel, s az írott szó erejével is temperamentumos hirdetője, akiben a franciás befolyásosság valamint, sajátos érzékeny, egyedien magyar problémátárással, életérzéssel ötvöződött. „Természetes, hogy ebben az inspiratív légkörben az ifjúság művészeti, társadalmi balratartása nyitott út volt” — vallja mestere pedagógiai tevékenységéről a kitűnő Hincz Gyula.

Haulisch Lenke, a Magyar Nemzeti Galéria 1961-es Vaszary-kiállításának rendezője, a mester munkásságának avatott kutatója ragyogó nagymonográfiát írt Vaszaryról. Ebben nem csupán a festő Vaszaryt állítja plasztikusan, gazdag tárgyi tudással az olvasó elé, hanem az alkalmazott művészet gyakorlatját, s a pedagógiát is. Nem véletlenül. Hincz Gyula kivül — többek között — Fenyő A. Endre, Korniss Dezső, Vajda Lajos, Szántó Piroška, Bálint Endre, Gadányi Anna Margit is életre szóló inspirációkat kaphatott tőle. A művész tanítványaira vonatkozóan Haulisch Lenke ily módon summázza kutatásai eredményét: „Bár Vaszary művészetében és gondolkodásában függetlenségre törekedett, e tulajdonságát nem találjuk meg a tanítványával való kapcsolatában. Ha, mint művészre, illetett is rá a wildei mondas, melyet egyik méltatása elé mottóul írtak: „a művész király, nem szolgálhat senkinek és nem szolgálhat ki senkit” — tanítványával való kapcsolata szolgált volt”.

„Szolgálata” természetesen megtorlásba torkollott a rezsim részéről, hiszen — a tanítványok szociomontázsaira és nyomorfestészetére való hivatkozással — nyugdíj nélkül bocsátották el a főiskoláról. Csók Istvánnal együtt, 1932-ben. — Haulisch Lenke sok-sok elemetett, vagy ismeretlen dokumentum fellelítésével tárja elénk, ez az etikus, tartásos, nagy

művész miként jut el hetvenegy éves korában a politikai kiállításig... Amikor — Bartókkal, Kodályval, Kernstokkal, Tersánszky J. Jenővel s más, nagy művészekkel együtt — aláírja a magyarországi fasizmus ellen fogalmazott, tiltakozó ívet.

Haulisch Lenke könyvének — a többi között — nagy erénye, hogy a bravúros képelemzések — főként kevésbé ismert, utolsó képeinek analízise — révén érzékletesen rajzolja elénk — a búcsúzó-kodó, az olykor rezignatív hordozó tartalmú strandképek, a halál jelképeként felvillantott hajó mögött is az élet legyőzhetetlenségében hívó mestert — „vagyát a tisztaság után, a bizonyosságot az új örömek elérhetőségében”.

Izgalmas fejezetei a könyv-

nek a mester könyvművészeti, plakátművészeti, textil- és tárgyformáló művészeti tevékenységét felölelő, meditatív részletek. Bizonyítékul annak, hogy az igazán nagy művész nem röstelli a társadalom köznapit, „praktikus” igényeinek kielégítését sem. Ezzel is egyre teljesebben volt képes átfogni Vaszary az Élet egészét...

A pompás kiállítású monográfiát 48 színes és 231 fekete-fehér reprodukció egészíti ki; a szívvel-lellettel gyönyörködtető képek a művészi övrt varázsolják plasztikussá, s a műtörténetes fejtegetéseit, friss és új konklúzióit húzzák alá — igen — érzékletesen, szellemesen s hitelesen. (Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest.)

Dér Endre

Tudományos ülésszak a Bölcsészettudományi Karon

Az elmúlt hetekben a JATE Bölcsészettudományi Karának állami és pártvezetése a kari Tudományos Bizottsággal közösen tudományos ülésszakot rendezett a kar oktatói, kutatói, tudományos munkatársai részvételével. Öt szekcióban 35 előadás hangzott el, élénk oktatói és hallgatói részvétel mellett. Az előadásokban és az azt követő vitákban a karon végzett sok irányú kutatómunka tükröződött. — Az egyes szekciók üléseit csak vázlatosan érintve az alábbiakról számolhatunk be:

A Neveléstudományi Szakcsoport előadásai egyrészt a középfokú iskola rendszeri távlati fejlesztési lehetőségeit egy beinduló kísérleti vizsgálat elméleti koncepciójában és egy már elvégzett kísérlet alapján vizsgálták, másrészt a tanár és diák, diák és diák közötti viszony pszichológiai vonatkozásairól számoltak be. A Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Szakcsoport ülésén tudomány módszertani kérdések megvitatása mellett különböző magyar és általános nyelvészeti, valamint stílusztikai és irodalomtörténeti kutatásokról adtak számot az előadók. A Történelem Szakcsoport Magyarországon egy történeti kor-

szakainak kultur-, ill. ideológiatörténeti vonatkozásait tárgyalta meg, de helyet kapott például egy lengyel humanista világnépelemzés is. Az Oktatótudományi Szakcsoport olyan programot állított össze, amely az antikvitás és a középkor világa egyes kérdéseit úgy vetette fel a görög — latin források és a tárgyi emlékek fényében, hogy a klasszika-filológusok mellett a régészek is hallgathattak szavukat. A Modern Filológiai Szakcsoport, amely a mai idegen nyelvekkel és irodalmakkal foglalkozó tanterveket foglalja magába, tudományos területüket az oktatás felől megközelítve elsősorban a modern nyelvoktatás problémáit állította az előadások középpontjába. Az előadások nagy száma a téma aktuális voltát éppúgy bizonyította, mint ahogy jelezte a megoldások során felmerülő nehézségeket is. A nyelvészeti és módszertani előadásokat jól egészítették ki azok a felszólalások, melyek az idegen nyelvű irodalom oktatása terén jelentkező problémákra mutattak rá.

A kari tudományos ülésszakhoz szervesen kapcsolódtak a kar egyes tanszékei által rendezett országos

Film Üzbegisztánról

A „Vambéry” az „Evszadzad” és az „Üzbég rapszódia” című alkotások után ismét Üzbegisztánról készült filmet Kis József Kossuth Nagypál Antal János és Urbán Annamária, Pálfi László Sándor és Fehér Agnes, Bálint József és dr. Lantos Zsuzsanna, Gyöngyi Tibor és Bodré Ilona, Szakács Ferenc és Nagy Erzsébet, Balog Ferenc Sándor és Szabó Éva, Tombácz Gyula János és Kőszó Ilona, Rácz Zoltán és Kreinicker Margit, Horváth Ilés és Lázár Mária, Bárdos Imre és Lukács Katalin, Varga Tibor és Veselicz Mária, Pataki Tibor János és Nagy Katalin, Asztalos Sándor és Gajdosai Zsuzsanna, Hézős Gyula és dr. Szekeres Zsuzsanna, Katona István Sándor és Fehér Angella Agnes, Mencezl Sándor és Buri Margit, Baranyai János Gyula és Ocskó Éva, Szabó Zoltán István és Kis Agnes Piroška, dr. Molnár János és dr. Marcinovits Ilona Livia házasságát követték.

— Üzbegisztánt jól ismerem, az üzbég szellemi élet fejlődését, változásait nyomon követtem, ezért is vállalkoztam a tervek szerint hatrészes film elkészítésére — mondotta Kis József, az MTI munkatársának.

Felvételeket készítettünk népi kézművesek munkájáról. Zöldi István kamerája ott volt egy lakodalmon, és a több ezer éves néphagyományokból táplálkozó népi cirkusz előadásán is. A tisztelettel a székelyi múzeumban is forgattunk az üzbég népművészetek kiállításán.

Családi események

HÁZASSÁG
Mészáros Tibor és Takács Anna Mária, Sárll Tamás József és Freyburger Mária Györgyi, Tajti János és Kormányos Mária, Tasi Tibor Zoltán és Révész Gabriella Julianna, Virág Zoltán és Börcsök Anikó Mária, Szanka József és Ny. Julianna, Börcsök István és Balog Erzsébet, Nagypál Antal János és Urbán Annamária, Pálfi László Sándor és Fehér Agnes, Bálint József és dr. Lantos Zsuzsanna, Gyöngyi Tibor és Bodré Ilona, Szakács Ferenc és Nagy Erzsébet, Balog Ferenc Sándor és Szabó Éva, Tombácz Gyula János és Kőszó Ilona, Rácz Zoltán és Kreinicker Margit, Horváth Ilés és Lázár Mária, Bárdos Imre és Lukács Katalin, Varga Tibor és Veselicz Mária, Pataki Tibor János és Nagy Katalin, Asztalos Sándor és Gajdosai Zsuzsanna, Hézős Gyula és dr. Szekeres Zsuzsanna, Katona István Sándor és Fehér Angella Agnes, Mencezl Sándor és Buri Margit, Baranyai János Gyula és Ocskó Éva, Szabó Zoltán István és Kis Agnes Piroška, dr. Molnár János és dr. Marcinovits Ilona Livia házasságát követték.

SZÜLETÉS
Sévty Szevetóznak és Adamov Eviának Drágán, Varga Tibor Istvánnak és dr. Márton Anna Mária István Márton, Gerebicz András Sándornak és Csóti Gyapjas Editnek Andrea, Hunyi Sándor Róbertnek és Timár Iónának Róbert, Csizmazia Imrénének és Németh Annának Roland Attila, Szabó Tamás Józsefnek és Lantos Rozáliának Tamás, Dudás Györgynek és Hámor Irénnek Nikolett Mónika, Bálint Józsefnek és Tóth Katalinnak Akos, Dervarics Attilának és Reggel Anikó Katalinnak Máté, Farkas Mihály Zoltánnak és Miklós Mária Zoltán, Dosa István Józsefnek és Pálincás Agnes Mária Diána Agnes, Horváth Tamásnak és Braun Mária Annának Attila, Jók Ferenc Jánosnak és Ádám Rozsának Ferenc Zoltán, Varga Antal Györgynek és Török Mária Zoltán István, Nyári Ferencnek és Kovács Zsuzsannának Krisztina, Csizsár Béla Mátásnak és Szűcs Irén Erzsébetnek Csaba, Barton Sándornak és Szabó Juliannának Krisztina, Vas Ferencnek és Csongrádi Éva Mária Anita Éva, Szalai László Mihálynek és Bíró Erzsébetnek Erzsébet, Felvégi Andrásnak és Bertényi Mária Zsuzsanna Mária, Úrmós Lajosnak és Zákány Teréziának Erika, Kasza Istvánnak és Gyuevez Valéria Györgynek László, Csurgó Ferencnek és Csurgai Mária Gabriella, Simon Vilmosnak és Varga Katalinnak Katalin, Kardos Andrásnak és Boros Jolánának András, Dobó Géza Györgynek és Nyilasi Katalinnak Zsófia, Dekány Péternek és Vida-Szűcs Etelka Annának Attila, Tóth Istvánnak és Ádám Éva Iónának Éva, Tóth Istvánnak és Ádám Éva Iónának Zoltán, Katicics Andrásnak és Juray Katalin Zsuzsannának Krisztina, Csuka Sándornak és Farkas Gizella Juliannának Krisztina József, Romák György Lászlónak és Kovács Editnek László György, Somogyi Lászlónak és Györfi Erzsébetnek Gábor, Kiss Ferencnek és Szekeres Ildikó Mária Annának Ildikó, Tarics Istvánnak és Takács Iónának Mónika, Deák Antalnak és Gonda Iónának Attila, Gulácsy Andrásnak és Kiss Rozáliának Agnes, Szécsi Ferencnek és Buda Anna Mária Annának Kata, Harai Jánosnak és Régeisz Mária Annának Úti Józsefnek és Hódi Rozáliának László, Gál László Andrásnak és Kiss Mária Rita Iona, Bánki Károly Ferencnek és Bérczi Mária Melinda, Major László Nándornak és Bodor Iona Veronikának Zsófi, Agoston Bélának és Tandari Katalinnak Bernadett, Tóth László Dénesnek és Nagy Mária Erzsébetnek László, Nagy Lászlónak és Pásztor Valériának

HALÁLOZÁS
Nagy Pálné Czékus Piroška, Heimbach Lajosné Horváth Rozália, Boecz Lászlóné Virbinczik Borbála, Németh Ferencné Szűcs Júlia, Nacsa Mihályné Szimone Mária, Hódi Józsefné Gera Julianna, Németh Károly, Kleim Rozália Mária, Tóth Jánosné Zsemberi Ilona, Csete Károlyné Korda Erzsébet, Nagy László, Martini Jenő Béla, Abraham-Tandari Istvánné Deme Magdolna, Pójak Józsefné Bérka Anna, dr. Sipos Károly, Mracsó Péter, Osincák László, Bense József, Bottyán Istvánné Szűcs Anna, Péter János, Murányi Mártonné Lakatos Etelka, Lengyel Józsefné Terhes Terézia, Császár János, Halvax Béláné Remes Ilona, Sánta János, Bodó József, Ermesz Odón, Gyöngy András, Bödő József, Farkas György, Szűcs Balázs, Tomatás György, Szentesi Ferenc, Kucska Nándorné Mészáros Anna, Szűcs Mihály, Geréb Józsefné Valkó Erzsébet, Krizsán György, Beliczay Sándorné Darázs Mária Margit, Kóvári Emliné Széll Julianna, Bódi Rozália Iona, Nagy Sándor József, Sándor Pálné Pásztor Erzsébet, Konya József, Varsa Andorné Sárdi Erzsébet Stefánia, dr. Gáti Akos, Börcsök Mihályné Ördög Iona, Temesvári Ferenc, Kőszó Imréné Csonka Iona, Török János, Nyíró István, Mártai Józsefné Gyurákovics Marianna, Simon László Attila, Tatár-Kis Imre, Csikós József, Fodor András, Bicskei Ede, Menyhart Jánosné Széi Erzsébet, Jenéi József, Jók Imre, Monostori István, Farkas János, Szombati Márta meghalt.

Molnár Zoltán

A vereség

35.
Előbb nem értették, s alig valamit gyorsítottak a járásukon. Ez sem volt könnyű.
— Futás hát, az isteneteket!
A katona most már szedte volna a lábát. De a tisztnek szokatlan volt a hordágycipelés, nem szaladt, csak botorkált. András egyszer meg is ijedt, hogy elesik, s ugrott, hogy ha kell, elkapja a kezéből a rudat. Szerencsére, nem egett el, hiszen úgysem igen bírta volna elkapni. De azért ott maradt szorosan mellette, mintha ezzel is nagyobb óvatosságra és ügyességre tudná ösztökélni.
Végre elérték a kukoricás szélét.
Alig értek be, a katona meg a tiszt, mintha csak összebészelték volna, már engedték is le a hordágyat.
— Beljebb! Beljebb! — kiáltott rájuk András. — Be, egészen a közepébe!
Elég kelletlenül botorkáltak tovább. Itt már nagyon nehéz volt mozogni; szűk is volt a sor a hordágyak, és még sort is kellett váltani, többször is, hogy a tábla mélyére bejussanak, oda, ahová András kívánta.
— Na, jó, ide! Itt enged le!
Letették zihálva, szinte leroskadtak.
A lengyel közben lemaradt mellettük, kétségbeesve, hátratekintgetve bicgett utánuk; András elibe lépett, a karja alá tolt a vállát, segített neki leereszkedni.
Először is jól kilihgették magukat. András megnézte a lengyel kését; elég jól át volt már vérezve. Felhúzott szemöldökkel kérdezte tőle, hogy bírja.
A lengyel csak legyintett. Sebaj, semmi baj.
— Te tudod — mondta neki, hogy megnyugtassa a lei-

kiismeretét. Aztán fogta a lengyel katona karját, s odahúzta, és leültette Uporniczky mellé. Mutatta neki, hogy csak illesse a pisztolyt a lapockájára.
Aztán Arankára vetett egy pillantást. Még mindig átfogva tartotta a pólyát; szegény, ebben a futásban... neki is igen vigyázni kellett, hogy le ne essen a gyerek.
Nem is próbált közelebb kerülni hozzájuk, hanem felértélt, és figyelt, hogy jönnek-e hát azok a lovasok.

A dobogást, azt egyelőre semmiképpen nem lehetett hallani, mert egy géppuska, valahol, elég közel, hosszú sorozatot adott, s annak a ropogása mindent elnyomott.
Mire aztán végre meghallotta, addigra már látta is a lovasokat.
Eppen ott tűntek fel, ahol ők — szinte még csak másodpercekkel ez előtt — beváltak a kukoricásba.
Lassan haladtak, lépésben, talán óvatosságból. Lehet, hogy ezek még nem is a terepet fésülik, hanem csak egyszerűen felderítene? Lehet, hogy ez a határrész el van maradván az általános előnyomulás vonalától, s most ezek megnézik, hogy nem fészkelte-e be magát a vörösök valamilyen még harci értékű csoportja? Lehet, hogy ez a konok géppuska állította meg őket is? De hát hol ez a géppuska, és hová lő? Igen, feltehető, hogy a géppuskafészek akarják kifürkészni... Látta a lovak fejét, a katonák csúcsos sapkáját, s néhány dzsidahegyet. Vagy húsz főnyi csapat lehetett.

De, úgy látszik, a kukoricás szélén megtorlódtak, és nem mentek tovább, csak csendesen topogattak a lovakat. Most egy pillanatra szinte csend lett, a géppuska is éppen elhallgatott, tétován még egy-kettőt pittent, aztán mintha megmúlvolt volna.
S ebben a csendben felsírt a pici
András ijedten pillantott a hordágyra. Látta, hogy Aranka balra fordul a szalmán — mennyire széttáplódott már az a szalma —, kibontja a blúzát, és a mellére veszi a fiát...
A kicsi még nyöszörgött, de amikor az anyja a szájába dugta a mellbimbót, mintha csak tanulta volna, egy-

szerre beszívta. Hápogott ugyan egy kicsit, ügyetlenkedett, de végül is szopni kezdett. Egészen rendesen, szabályosan szopott.

Mohó kis vörös pofa a szép, duzzadt keblen.
S kicsoda haja van a kis fickónak! Valóságos fekete haja van. S arra gondolt, hogy ime: látja a fiát először szopni; s látja a feleségét először szoptatni. No, Kis András, nem panaszkodhatsz, hogy nem jutottak osztályrészüld apai élmények...

Lövés sziszegett el, egészen közel; mozdulatlanra dermedve tapadtak bele a földbe. Rögtön megint néhány gyors sziszzenés...

Meglátták volna őket? Vagy csak úgy belelövöldöznek a kukoricásba? A nagy, zöld levelek furcsán zizegtek, borzongtak.

Valószínű, hogy a lovasok lőttek, mert nagyon közel lövések voltak ezek, a dörrének szinte közvetlenül egyszerre hallatszott a sziszegéssel.

Mozdulatlanul és nesztelenül feküdtek; szinte nem is lélegeztek. Semmi nem hallatszott, csak a csecsemő cuppantása.

Hát nem csudálatos? Hogy is képes egy ma született kis poronty akkorákat cuppantani?

De vajon nem hallják-e meg a lovasok is?
O, hiszen ezek megindulnak!... András óvatosan fel-emelte a fejét. A lovasok lépésben, szinte osonva indultak tovább. Ostobák! Előbb vaktában lővöldöznek a világba, aztán meg óvatoskodnak.

A lovasok nyilván úgy találták, hogy messzebbre is eljuthatnak. Talán adódott nekik valami természetes fedezék is. Ha rájöttek, hol a géppuska, s hogyan tudnak továbbmenni, akkor éppen az is lehetséges, hogy meg akarják kerülni és bekeríteni ezt a konok géppuskát. Eppen megint felkelepel!

Nem volt mit tenni, lapulni kellett tovább. Hiszen a lovascsapat bármelyik pillanatban megállhat, s bármelyik pillanatban vissza is fordulhat.

(Folytatjuk.)